

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä

Vuosiraportti 2020-2021

Yhteenveto

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän toiminta käynnistyi lokakuussa 2020. Vuonna 2021 työryhmä asetti toimintasuunnitelman ohjaamaan toimintaansa. Suunnitelman pohjalta käynnistettiin erilaisia toimenpiteitä, kuten harvaan asuttujen alueiden luonto-, ruoka-, kalastus- ja metsästyshankkeiden ja kulttuuritoiminnan tukemisen valmistelu, alueellisen opintolainahyvitysmallin selvittäminen ja Japanin kotiseutulahjoitusmalliin liittyvän selvityksen hankinta.

Taustaa

Valtioneuvosto asetti 8.10.2020 Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän Suomen harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi ja elinvoiman vahvistamiseksi. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa todetaan, että harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän esityksen pohjalta toteutetaan vaikuttavuusarviointi ja muodostetaan toimenpideohjelma kokeiluineen elinvoiman ja hyvinvoinnin kehittämiseksi väestöään menettäville alueille. [Linkki työryhmän asettamispäätökseen.](#)

Kokoukset

4.11.2020 [Linkki pöytäkirjaan](#)

- Työryhmän aloituskokous
- Käsiteltiin työryhmän tehtävää ja perehdyttiin taustamateriaaleihin, jotka orientoivat työryhmään sen tehtävään
- Linjattiin, että edellisen työryhmän toimintatapaa mukailten isommat asiakokonaisuudet viedään tarvittaessa eduskuntaryhmien käsittelyyn ennen työryhmän päätöksentekoa.
- Jatkokeskusteluun valittiin kaksoiskuntalaisuus, matkailun kehittäminen, koulutus erityisesti etäopiskelun näkökulmasta, sekä tietoliikenneyhteyksien rakentamisen rahoituskanavat.

9.12.2020 [Linkki pöytäkirjaan](#)

- Hallitusneuvos Auli Valli-Lintu (STM) esitteli kaksoiskuntalaisuus selvitystä. Päätettiin tiedustella tarkemmin eduskuntapuolueiden mahdollista halukkuutta kaksoiskuntalaisuusaiheen jatkoselvittelylle ennen seuraavaa kokousta.
- Irmeli Myllymäki ja Terhi Päivärinta (Kuntaliitto) esittelivät Koulutus palveluna-projektia ja perusopetuksen järjestämistä tulevaisuudessa. Työryhmä päätti selvittää eduskuntapuolueiden mahdollista halukkuutta monipaikkaisen koulunkäynnin jatkoselvittelylle ennen seuraavaa kokousta.
- Neuvotteleva virkamies Ville Schildt (MMM) esitteli matkailun hankeaihoita. Työryhmä valitsi hankerahoituksen teemoiksi luontomatkailun kehittämisen, ruokamatkailun sekä kalastus- ja metsästysmatkailun.
- Maaseutuylitarkastaja Marianne Selkäinaho (MMM) esitteli maaseudun laajakaistarakentamisen eri rahoituskanavia

17.2.2021 [Linkki pöytäkirjaan](#)

- Professori Tuomas Ojanen esitteli ns. Norjan mallin aluekehittämistoimenpiteitä tarkastelevan perustuslaillisen ennakoarviointilausunnon. Ojanen kertoi, että toimenpide-ehdotusten eteenpäin viemiseksi on tehtävä jatkoselvityksiä sekä vaikuttavuuden arviointeja.
- OKM oli tiedustellut HAMA-työryhmän mahdollisuutta osallistua rahallisesti ulkopuolisen tekemään vaikutusarviointiin opintolaina-kohtaan liittyen. Työryhmä päätti vastata OKM:lle, että se on valmis yhteistyöhön ja kohdistamaan taloudellisia resursseja opintolainaselvitykseen. Ojaseen raportin kolmen muun toimenpide-ehdotuksen osalta päätettiin selvitykset ja alustukset mahdollisista jatkotoimenpiteistä vastuuministeriöistä (VM, STM) työryhmän kevään kokouksiin.
- Neuvotteleva virkamies Ville Schildt (MMM) esitteli edellisessä kokouksessa valittujen matkailun hankeaihojen valmistelun tuloksia. Hankehaun kokonaisrahoitusesitykseksi enintään 2 miljoonaa euroa.
- Kokouksessa todettiin, että suurin osa eduskuntaryhmistä kannattaa kaksoiskuntalaisuuden edistämistä ja lisäselvittämistä. Työryhmä päätti jatkaa kaksoiskuntalaisuuteen liittyvää selvitystyötä.

17.3.2021 [Linkki pöytäkirjaan](#)

- Finanssineuvos Anne-Marie Välikangas (VM) esitteli VM:ssä tehtävää kuntapolitiikan kehittämistyötä, ja monipaikkaisuuden vaikutuksia käynnissä olevaan valmistelutyöhön.

- Hallitusneuvos Risto Lerssi (VM) esitteli Tuomas Ojasen perustuslaillisen ennakkoarvioinnin osana olleen ns. syrjäseutulisän käyttöönoton edistämisen mahdollisuuksia valtiotyönantajan näkökulmasta.
- Petri Rinne (Suomen Kylät ry) esitteli toimintamahdollisuuksia ja hyviä käytäntöjä monipaikkaisuuden, maallemuuton ja palvelurakenteen kehittämiseen paikallistason näkökulmasta.
- Keiteleen kunnanjohtaja Juha-Pekka Rusanen esitteli pohjoissavolaisten kuntien kehittämään ja toteuttamaan omaehtoisen yhteistyön mallia ja monipaikkaisuuden edistämistä HAMA-kunnan näkökulmasta.
- Työryhmän jäsen Sandra Bergqvist esitti kannanottoa lyhytaikaisen majoitustoiminnan säätelyn lieventämisestä HAMA-alueilla. Työryhmä hyväksyi kannanoton, ja se päätettiin lähettää ympäristöministeriöön työryhmän nimissä (LIITE 1).

21.4.2021 [Linkki pöytäkirjaan](#)

- Laadittiin runko toimintasuunnitelmalle. Aiheiksi määriteltiin isot rakenteelliset uudistukset, elinvoiman kehittäminen ja koulutukseen liittyvät kokonaisuudet.
- Opetus- ja kulttuuritoimen johtaja Anu Liljeström (Itä-Suomen AVI) esitteli harvaan asuttujen alueiden varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestämisen tilannetta Itä-Suomen näkökulmasta.
- Pääsihteeri Kimmo Levä (Suomen museoliitto ry) esitteli Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö Kulta ry:n näkemystä alan toimintamahdollisuuksista HAMA-alueilla.
- Tutkimusjohtaja Torsti Hyyryläinen (Ruralia-instituutti) esitteli tutkimustuloksia Japanissa käytössä olevasta kotiseutulahjoitusmallista.

26.5.2021 [Linkki pöytäkirjaan](#)

- Hyväksyttiin toimintasuunnitelman runko. Jatkettiin keskustelua toiminnan tavoitteista. Työryhmä päätti jatkaa toimintasuunnitelman työstämistä ja tarkentamista eri yhteistyötahojen kanssa.
- Pelastusylitarkastaja Jari Lepistö (SM) esitteli Harvaturva-verkoston toimintaa ja tehtäviä, ja kuvasi Harvaan asuttujen alueiden turvallisuus-raportin sisältöä.
- Työryhmän tiedoksi tuotiin yhteydenotto Itä-Lapin kuntayhtymältä, jossa ehdotettiin Itä-Lappia kolmen vuoden ajaksi pilottialueeksi, jossa kokeiltaisiin Norjan mallin mukaisia toimenpiteitä alueen toiminnan kehittämiseksi.

22.6.2021 [Linkki pöytäkirjaan](#)

- Hyväksyttiin toimintasuunnitelma. Teemat ovat elinvoima, koulutus, monipaikkaisuus ja pidemmän aikavälin, laajempaa lainsäädäntötyötä vaativat muutokset.
- Keskusteltiin elinvoiman kehittämismahdollisuuksista esimerkiksi kulttuurin tukemisen keinoin. Päätettiin avata kesän ajaksi kulttuurikysely harvaan asuttujen alueiden kulttuuritoimijoille, jotta saataisiin parempaa tietoa alueella tarpeellisista tukitoimista.
- Työryhmä hyväksyi OKM:stä tulleen 40 000 euron rahoituspyynnön, jolla rahoitetaan esiselvitys Norjan mallin mukaisesta opintolainahyvityskokeilusta.

6.10.2021 [Linkki pöytäkirjaan](#)

- Sihteeri Auli Sihvola (MMM) esitteli HAMA-toimenpiteiden ajankohtaisen tilanteen. Esityksen antaman tilannekuvan pohjalta päätettiin, että virkamiesvalmisteluna tuotetaan ehdotus siitä, millä tavalla kuntien välistä koulutusyhteistyötä lähdetään selvittämään. Lisäksi kartoitetaan, millaisia asioita ja investointeja rahoitetaan tällä hetkellä jo käynnissä olevista etätyöhankkeista.
- Hallinnollinen avustaja Maria McPartlin (MMM) esitteli kesän aikana auki olleen kulttuurikyselyn tulokset. Esityksen perusteella päätettiin jatkaa kulttuuritoiminnan tukemisen edistämistä, ja kohteiksi määriteltiin erityisesti kulttuurin tuominen lähelle käyttäjää, paikallisten toimijoiden tukeminen ja aktivointi, ja pysyvemmän kulttuuritoiminnan tuominen myös kuntakeskusten ulkopuolelle.
- Kokouksessa saatettiin työryhmän tietoon ympäristöministeriön vastaus työryhmän 15.3.2021 päivätyyn kannanottoon pienimuotoisen majoitustoiminnan helpottamisesta (LIITE 2).

24.11.2021 [Linkki pöytäkirjaan](#)

- Opetusneuvokset Minna Polvinen ja Mika Puukko (OKM) esittelivät OKM:ssä ja muualla tehtäviä, opetukseen liittyviä valmisteluita, hankkeita ja selvityksiä.
- Kulttuuriasiainneuvos Kirsi Kaunisharju (OKM) esitteli OKM:ssä etenevän HAMA-kulttuuritoimenpiteiden tukemisen ajankohtaisen tilanteen.
- Hallinnollinen avustaja Maria McPartlin (MMM) esitteli yhteenvedon edellisen HAMA-työryhmän (2017-2019) loppuraportin toimenpiteiden etenemisestä. Työryhmä keskusteli myös liikkuvien monipalveluiden tukemiseen liittyvän toimenpiteen esiin nostamisesta. Sovittiin, että keskustelua toimenpiteen mahdollisesta edistämisestä jatketaan seuraavassa kokouksessa.

Toimintasuunnitelma

Työryhmä hyväksyi 22.6 toimintasuunnitelmansa. Toimintasuunnitelmaan kirjattiin seuraavat teemat ja niiden osa-alueet:

Elinvoima

- Matkailun edistäminen
 - Tavoite: Luonto-, ruoka-, sekä kalastus- ja metsästysmatkailun kehittäminen HAMA-alueilla. Painopisteenä ovat Suomen matkailustrategian 2019-2028, Suomen ruokamatkailustrategian 2020-2028 ja Visit Finlandin ruokamatkailun tuotesuosituksen jalkauttaminen
 - Keinot: Matkailua kehittävien hankkeiden rahoittaminen.
- Kulttuuritoiminta
 - Tavoite: Edistää HAMA-alueiden omaehtoista, paikallista ja ympärivuotista kulttuuriaktiivisuutta.
 - Keinot: Selvitetään yhteistyön muotoja kulttuuritoimijoiden kanssa. Nostetaan esiin ja kannustetaan hyödyntämään paikallista kulttuuritoimintaa, -perintöjä, -ympäristöjä ja -maisemia. Tunnistetaan kulttuuriin liittyvä potentiaali ja lisäarvo HAMA-alueiden kehittämisessä. Tuetaan aiheeseen liittyviä hankkeita.
- Pito- ja vetovoiman vahvistaminen
 - Tavoite: Nostetaan esiin ja vahvistetaan tekijöitä, joiden on tutkittu lisäävän alueiden pito- ja vetovoimaa.
 - Keinot: Eri kanavissa viestiminen. Aiheeseen liittyvien hankkeiden tukeminen.
- Japanin kotiseutulahjoitusmallin selvittäminen
 - Tavoite: Japanin kotiseutulahjoitusmallin kaltaisen mekanismin mahdollisuuksien selvittäminen Suomen HAMA-alueiden elinvoiman vahvistamisessa.
 - Keinot: Teetetään jatkoselvitys kotiseutulahjoitusmallin tuomisesta Suomeen kokeiltavaksi.
 - Aikataulu: Selvitysaika 2021-2022.

Koulutus

- Lähikoulut
 - Tavoite: Pienten lähikoulujen toiminnan jatkuminen ja siten koulumatkojen pysyminen kohtuullisena. Lähikoulujen merkityksen esiin nostaminen lasten, perheiden ja yhteisöjen hyvinvoinnin ylläpitäjänä ja alueen elinvoiman takaajana. Pätevän koulukäyttäjien saatavuuden turvaaminen. Lapsen edun toteutuminen esi- ja perusopetusta koskevissa ratkaisuissa.
 - Keinot: Tietopohjan lisääminen päätöksenteon tueksi. Kuntayhteistyön lisääminen koulujen ja opettajien osalta. Erilaiset yhteistyöhankkeet, valmistelu eri toimijoiden kanssa.
- Koulunkäynnin eri muodot
 - Tavoite: Lisätä mahdollisuuksia käydä koulua väliaikaisesti myös oman kotikunnan ulkopuolella. Lisätä mahdollisuuksia monimuotoiseen koulunkäyntiin.
 - Keinot: Samat kuin yllä. Selvittää, millaisia vaikutuksia perusopetuksen monipaikkaisuudella olisi perusopetuksen järjestämiseen, rahoitukseen, oppimiseen sekä oppimisen tuen toteutumiseen ja oppilaiden hyvinvointiin. Kunta- ja alueen yhteistyön vahvistaminen.

Monipaikkaisuus näkyväksi ja mahdolliseksi

- Palvelut, monipaikkaisen työn tekemisen lisääminen
 - Tavoite: Tarjota välineitä ja keinoja monipaikkaiseen työntekoon.
 - Keinot: Etätyömahdollisuuksien tarjonta joko kuntien tai paikallisten yhdistysten toimesta. Kylissä sijaitsevien yhteisöllisten tilojen laajempi hyödyntäminen.

Liikennepalveluinnovaatioiden edistäminen kokeilujen, julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyön ja digitalisaation kautta. Näihin liittyvien hankkeiden tukeminen.

- Yhteydet
 - Tavoite: Parempien yhteyksien merkityksen nostaminen tietoisuuteen.
 - Keinot: Eri kanavissa viestiminen.

Pitkän aikavälin, laajempaa lainsäädäntötyötä vaativat muutostarpeet

- Opintolainahyvitys
 - Tavoite: Norjan mallin mukaisen opintolainahyvityksen selvittäminen ja mahdollinen kokeileminen Suomessa.
 - Keinot: Esiselvitys mahdollisen kokeilun toteuttamisedellytyksistä, jonka jälkeen arvioidaan kokeilulainsäädännön ja kokeilun käynnistämisedellytykset.
- Verot, maksut ja lisät
 - Tavoite: Edistetään Norjan mallin mukaisia toimenpiteitä, jotka eri keinoin edistäisivät työllisyyttä ja elinkeinoelämää harvaan asutuilla alueilla.
 - Keinot: Selvitysten edistäminen muiden aiheista vastaavien ministeriöiden kanssa.
- E-kuntalaisuus
 - Tavoite: Selvittää, miten e-kuntalaisuutta edistettäisiin Suomessa. Kehittää erilaisia osallistumisen, vaikuttamisen ja asioinnin sähköisiä kanavia, jotka palvelevat vakituisten asukkaiden lisäksi myös kunnan tilapäisiä asukkaita.
 - Keinot: Selvittäminen ja muu edistäminen puoliväliriihen kirjausten mukaisesti yhteistyössä aiheesta vastaavien ministeriöiden kanssa.

Toimintasuunnitelman toimeenpano

Perustuslaillinen ennakoarvio

Työryhmä tilasi marraskuussa 2020 työnsä tueksi valtiosääntöoikeuden professori Tuomas Ojaselta perustuslaillisen ennakoarvioinnin ns. Norjan mallin mukaisia aluekehittämistoimenpiteitä koskien. Arviointi perustuu hallitusohjelmakirjaukseen kohdassa 3.4 Elinvoimainen Suomi: *Toteutetaan harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän esityksen pohjalta vaikuttavuusarviointi ja muodostetaan toimenpideohjelma kokeiluineen elinvoiman ja hyvinvoinnin kehittämiseksi myös väestöään menettäville alueille.*

Arvioinnissa tarkasteltiin seuraavia toimenpiteitä perustuslain kannalta:

1. Verohuojennus palkasta harvaan asutulle alueelle työn perässä muuttavalle
2. Harvaan asutun maaseudun alueelle töihin muuttavat saavat opintolainansa anteeksi 2600 euron arvosta vuosittain

3. Työnantajamaksujen poisto uusilta harvaan asuttujen alueiden yrityksiltä

4. Syrjäseutulisiä: Syrjäseutulisiä maksettaisiin harvaan asutuilla alueilla toimiville valtion ja kuntien virkamiehille

Arviointi yhtyi perustuslakivaliokunnan aiempiin lausuntoihin, joiden mukaan lainsäätäjällä on laaja harkintavalta etenkin veroasioissa yhdenvertaisuuden estämättä, kunhan vain henkilöihin kohdistuvat erottelut eivät ole mielivaltaisia ja kohtuuttomia. Ojanen suosittelee harkitsemaan jatkovalmistelussa, että toimenpiteet aluksi toteutettaisiin määräaikaisina kokeilulakeina. Arviointia käsiteltiin työryhmän kokouksessa 17.2.2021. [Linkki ennakoarvioon.](#)

HAMA-alueiden matkailun kehittäminen

Työryhmä päätti suunnata 2-3 miljoonaa euroa harvaan asuttujen alueiden ruoka-, luonto-, kalastus- ja metsästysmatkailun kehittämishankkeisiin. ELY-keskuksilta pyydettiin ilmoittautumisia hallinnointitehtävän hallintaan 18.8.2021 mennessä. MMM valitsi hankehallinnoijaksi Lapin ELY-keskuksen. Hankkeita valmisteltiin ELY-keskuksen ja MMM:n yhteistyössä syksyn ja talven 2021 aikana. ELY vastaa hankkeiden rahoituspäätöksistä, maksatuksista sekä varojen käytön seurannasta ja tarkastuksesta. Hankkeiden hallinto (1-2 htv:tä) katetaan HAMA-rahoituksella. Mahdollisia tulevia hakijoita päätettiin informoida tulevasta hankehausta 12.1.2022 järjestettävässä infowebinaarissa.

HAMA-alueiden kulttuuritoiminnan kehittäminen

Työryhmä päätti suunnata 2-3 miljoonaa euroa harvaan asuttujen alueiden kulttuuritoiminnan kehittämiseksi. Työryhmä teetti lisätiedon hankkimiseksi kyselyn HAMA-alueiden kulttuuritoiminnan nykytilasta ja tarpeista kesän 2021 aikana. Kyselyyn saatiin 380 vastausta. Kyselystä ilmeni, että alueilta löytyi tasaisesti erilaisia kulttuurin muotoja, ja lisää kaivattiin erityisesti esittävää taidetta. Saavutettavuudessa koettiin joitakin haasteita. Vastaajat välittivät myös monia positiivisia viestejä paikkakuntansa kulttuurikentästä. Kyselyn tulosten perusteella tuettaviksi kohteiksi määriteltiin erityisesti kulttuurin tuominen lähelle käyttäjää, paikallisten toimijoiden tukeminen ja aktivointi, ja pysyvämmän kulttuuritoiminnan tuominen myös kuntakeskusten ulkopuolelle. Hankehaun valmistelua edistettiin yhteistyössä MMM:n, OKM:n ja OKM:n hankehallinnoijaksi valitseman Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) kanssa.

Opintolainahyvityksen esiselvitys

HAMA-rahoituksella kustannettiin OKM:n tilaama esiselvitys koskien ns. Norjan mallin mukaisen opintolainahyvitysjärjestelmän soveltamista Suomen oloihin. Esiselvityksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa Norjassa käytössä olevan alueellisen opintolainahyvitysmallin tai vastaavan mallin pohjalta tehtävän kokeilun lähtökohtien ja vaihtoehtojen täsmentämiseksi, arvioida millaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia talouteen, työvoimaan liikkuvuuteen ja koulutukseen mahdollisella alueellisella opintolainahyvityksellä voisi olla Suomessa sekä miten kokeilun kohderyhmän ja alueellisen hyvityksen ehdot voitaisiin määritellä. Selvityksen toteutti Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia. Tulokset esiteltiin työryhmälle tammikuussa 2022. [Linkki esiselvitykseen.](#)

Japanin kotiseutulahjoitusmallin selvitys

Työryhmä halusi selvittää Japanin kotiseutulahjoitusmallin soveltuvuutta Suomen oloihin. Kyseessä on Japanissa käytössä oleva suosittu järjestelmä, jossa kansalaiset voivat tehdä lahjoituksia digitaalisilla alustoilla valitsemalleen asuinkuntansa ulkopuoliselle kunnalle tai maakunnalle. Lahjoittaja voi valita, mihin käyttökohteeseen haluaa suunnata varat. Vastalahjaksi lahjoittaja saa halutessaan paikallisia tuotteita, kuten elintarvikkeita, palveluita tai lahjaesineitä. Selvityksen toteuttajaksi valittiin aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI loppuvuodesta 2021. Selvitystyö käynnistyi alkuvuodesta 2022. Tulokset valmistuvat syksyllä 2022, ja sen jälkeen työryhmä päättää mahdollisista jatkotoimenpiteistä.

Kannanotot

Työryhmän jäsen Sandra Bergqvist laati kannanoton pienimuotoisen majoitustoiminnan helpottamisesta maaseudulla ja harvaan asutuilla alueilla. Kannanotossa esitettiin, että asiasta vastaava ministeriö laatii oppaan niille, jotka haluavat harjoittaa pienimuotoista majoitusta / kotimajoitusta. Lisäksi sääntelyä tulee selkeyttää niin, että se kannustaa ja luo edellytyksiä pienimuotoiselle yrittäjyydelle.

Ympäristöministeriö vastasi 31.8.2021 päivätyssä lausunnossaan, että se *"näkee harvaan asutuilla alueilla tapahtuvan lyhytaikaisen, pienyrittäjien kodeissa tapahtuvan majoitustoiminnan (B&B) pääosiltaan ongelmattomana ja kannatettavana."* Se ei kuitenkaan ole aikeissa muuttaa käyttötarkoituksenmuutoksen sääntelyä, ja huomauttaa, että vertaismajoittajille on jo olemassa opastavaa aineistoa, joka olisi syytä saattaa laajasti kuntien käyttöön.

LIITE 1

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä 15.03.2021

Kannanotto: Pienimuotoista majoitustoimintaa tulee helpottaa maaseudulla ja harvaan asutuilla alueilla

Elintarvikesääntelyä on kevennetty pientuottajien osalta esimerkiksi lihan, kananmunien, kalan ja leipomotuotteiden myyntiin liittyen. Näin on syntynyt aivan uusia elinkeinoja ja yrityksiä, kuten ruoka-artsaanit. Elintarvikelainsäädännön keventäminen on myös mahdollistanut pienimuotoisen yritystoiminnan harjoittamisen, jossa ihmiset voivat kutsua vierailijoita kotiinsa ja tarjota heille aterian korvausta vastaan.

Pienimuotoisen majoitustoiminnan sääntelyä tulee keventää nykyisestään. Sääntelyn keventäminen kannustaa erityisesti sivutoimiseen yrittäjyyteen, jossa matalalla kynnyksellä voi tarjota majoitusta esimerkiksi omassa kodissa. Monet retkeilijät ovat kiinnostuneita kotimajoituksesta eli hotellitasoa vaatimattomammasta ja edullisemmasta yösiijasta. Kuitenkin lyhytaikaisen majoitustoiminnan sääntely on tällä hetkellä monimutkainen ja tulkinnat toiminnan ammattimaisuudesta kirjavat. Tämä johtaa siihen, että yksityishenkilöt eivät uskalla kokeilla kotimajoituksen tarjoamista sivuelinkeinona tai valitsevat tarjota yösiijaa epävirallisesti.

Jotta vahvistamme edellytyksiä hankkia oma elanto maaseudulla ja haja-asutusalueilla, tulee lainsäätäjän mahdollistaa ja kannustaa monenlaiseseen elinkeinotoimintaan, joka tuo elinvoimaa näille alueille.

Kynnys kokeilla pienimuotoista yritystoimintaa tulee olla mahdollisimman alhainen. Mikäli yksityishenkilö on alasta kiinnostunut, tulee hänen helposti löytää tietoa huomioon otettavista asioista ja tarvittaessa saada vastauksia kysymyksiin yhdestä paikasta.

Kotimajoitustarjonnan lisääntyminen tukee myös Marinin hallituksen tavoitetta luonnonvarojen kestävästä käytöstä matkailu- ja elämyspalveluissa. Sen sijaan, että luonnonalueille rakennettaisiin uutta majoituskapasiteettia, käytettäisiin olemassa olevaa infrastruktuuria eli pienyrittäjien koteja.

Sääntely pirstaleista

Majoitustoiminnan sääntely kuuluu ympäristö-, työ- ja elinkeino- sekä oikeusministeriön hallinnonalalle. Monissa tapauksissa sääntely ei koske ei-ammattimaista majoitustoimintaa tai satunnaista, pienimuotoista majoitustoimintaa. Esimerkiksi lyhytaikaista majoitustoimintaa henkilön kotona ei tällä hetkellä vaadi rakennuslupaa käyttötarkoituksen muutokseksi, mikäli toiminta pysyy pienimuotoisena ja satunnaisena. Muutoin maankäyttö- ja rakennuslain mukaan rakennuslupa tarvitaan, kun rakennuksen tai sen osan käyttötarkoitus muuttuu olennaisesti.

Lain soveltamisen kannalta käyttötarkoituksen muutokset ovat joskus tulkinnanvaraisia. Yhteistä määrittelyissä on toiminnan ammattimaisuus. Selvää rajanvetoa ammattimaisen ja ei-ammattimaisen

majoitustoiminnan välille ei kuitenkaan ole tehty ja eri laeissa ammattimaisuus määritellään jopa eri tavalla. Tilannesidonnaisuus ja tapauskohtaisten olosuhteiden merkitys korostuu lain soveltamisessa ja tulkinnassa, mikä heikentää oikeusvaikutusten ja seuraamusten ennakoitavuutta ja vähentää intoa majoitustoiminnan aloittamiseen.

Ilmeistä on, että sääntely kohdistuu myös hyvin eri tavoin eri palveluntarjoajille. Esimerkiksi AirBnB:n kautta tapahtuvaa majoitustoimintaa ei säännellä tällä hetkellä, mutta B&B-toiminnalle asetetaan laajoja vaatimuksia siitä huolimatta, että yritystoiminnan tuotto parhaimmillaankin jää vaatimattomaksi.

Tiedon lisäämisen tarvetta

Vertausmajoituksen hyvät käytänteet –hankkeessa laadittiin loppuraportin yhteyteen esimerkkejä, joiden avulla käyttötarkoituksen muutoksia on helpompi arvioida. Loppuraportista löytyy myös Tunnista majoitustoimintasi luonne –esimerkkejä, joiden avulla oman toiminnan ammattimaisuutta ja sen edellyttämiä velvoitteita voi arvioida. Tavoite on, että tällaisesta tiedosta viestitään paremmin ja se kerätään yhteen paikkaan. Pienimuotoista majoitustoimintaa tulee edistää tiedon lisäämisellä, viestinnällä ja parhaita käytäntöjä jakamalla.

Esitämme, että asiasta vastaava ministeriö laatii oppaan niille, jotka haluavat harjoittaa pienimuotoista majoitusta / kotimajoitusta. Lisäksi sääntelyä tulee selkeyttää niin, että se kannustaa ja luo edellytyksiä pienimuotoiselle yrittäjyydelle.

LIITE 2

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Lausunto

31.8.2021

VN/14729

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä

Hanna Huttunen

hanna.huttunen@eduskunta.fi

Pienimuotoinen majoitustoiminta ja sen helpottaminen maaseudulla ja harvaan asutuilla alueilla

Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä esittää kannanotossaan 24.5.2021 pienimuotoisen majoitustoiminnan sääntelyn selkeyttämistä niin, että se kannustaa ja luo edellytyksiä pienimuotoiselle yrittäjyydelle. Lisäksi parlamentaarinen työryhmä esittää pienimuotoista majoitusta tai kotimajoitusta harjoittaville suunnatun oppaan laatimista.

Ympäristöministeriö omalta osaltaan näkee harvaan asutuilla alueilla tapahtuvan lyhytaikaisen, pienyrittäjien kodeissa tapahtuvan majoitustoiminnan (B & B) pääosiltaan ongelmattomana ja kannatettavana. Airbnb-tyyppisestä toiminnasta aiheutuvat häiriöt ovat kohdistuneet kaupunkimaisille alueille. Asemakaavoitetuilla pientaloalueilla tapahtuva toistuva ja liiketoimintaluontoinen lyhytaikainen majoitustoiminta saattaa häiritä naapurustoa ja muodostua myös voimassaolevan kaavan vastaiseksi. Oikeuskäytännön perusteella merkitystä ei maankäyttö- ja rakennuslain kannalta lähtökohtaisesti ole sillä, harjoitetaanko toimintaa liiketoiminnan luontoisesti tai sillä, mitä lakia huoneiston omistajan ja vuokralaisen välisissä vuokrasopimuksissa sovelletaan (KHO 2014:143, KHO 8.3.2017 taltio 1037, KHO 2021:77).

Asuinkerrostaloissa tapahtuvasta toistuvasta lyhytaikaisesta majoitustoiminnasta saatiin korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisu tämän vuoden kesäkuussa (KHO 2021:76). Yhdentoista kalustetun asuinhuoneiston toistuvaa tarjoamista lyhytaikaiseen asumiseen pidettiin luonteeltaan majoitustoimintana eikä se vastannut tyyppillisiltä vaikutuksiltaan asemakaavan osoittamaa asuntokerrostaloasumista. Harkinnassa ei ollut ratkaisevaa se, oliko toiminnan katsottava kuuluvan jakamistalouden tai alustatalouden ilmenemismuotoihin vai ei.

Maankäyttö- ja rakennuslain käyttötarkoituksen olennaiseen muuttamiseen tarvittavan rakennusluvan tarpeen harkinnassa tulee ottaa huomioon, paitsi muutoksen vaikutus kaavan toteuttamiseen ja muuhun maankäyttöön, niin myös vaikutukset rakennukselta vaadittaviin ominaisuuksiin (MRL 125 §:n 5 momentti).

Harvaan asutuilla alueilla, joilta usein puuttuu yksityiskohtainen kaava, harkinta painottuisi ominaisuuksientarkasteluun, kuten turvallisuuteen ja terveellisyteen. Harkinnan tekee paikallinen lupaviranomainen (rakennusvalvonta). Yhden – kahden huonetilan ajoittaisella kotimajoitustyyppisellä käytöllä (B & B) ei normaalisti pitäisi olla mainittavampia turvallisuusvaikutuksia. Poistumisturvallisuudesta tulee kuitenkin huolehtia. Jos rakennus sijoittuu ranta-asemakaavan tai

rantaosayleiskaavan alueelle, saattaa harkintaanvaikuttaa myös kaavasta aiheutuvat rajoitukset.

Käyttötarkoituksmuutoksen luvanvaraisuuteen ei ympäristöministeriö ole ehdottamassa muutosta. Luvanvaraisuutta on vaikea lähteä sääntelemään kovin yksityiskohtaisesti. Paikalliselle lupaviranomaiselle jää pakosta harkintaa. Vertaismajoituksen hyvät käytänteet – hankkeen yhteydessä laadittu opastava aineisto on hyvin ja havainnollisesti laadittu. Aineisto olisi hyvä saattaa laajalti myös kuntien käyttöön.

Ympäristöministeriö Teppo Lehtinen

Ylijohtaja, Rakennetun ympäristön osasto

Kirsi Martinkauppi

Hallitusneuvos, Rakennukset ja rakentaminen –yksikön päällikkö